

Justis- og
beredskapsdepartementet

Vår dato:
30.9.2020

Deres dato:
3.7.2020

Vår ref.:
20/00368-2

Deres ref.:
20/3076

HØRING AV FORSLAG TIL ENDRINGER I POLITILOVEN - ERSTATNING FOR SKADER UNDER POLITIOPERATIV TRENING - JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET

Politiets Fellesforbund (PF) viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat av 23. juni 2020 vedrørende *Forslag til endringer i politiloven – erstatning for skader under politioperativ trening* og vil med dette gi vårt hørings svar.

Lovforslagets bakgrunn

PF er fornøyd med at lovforslaget bygger på en erkjennelse av at en del arbeidsoppgaver er særegne for politiet. Dette gjelder særlig arbeid som innebærer utøvelse av fysisk makt, samt opplæring, øvelse og trening for å håndtere slike situasjoner. Lovforslaget tar sikte på å bedre det erstatningsrettslige vernet for arbeidstakere i politiet som skader seg under utøvelse av slikt arbeid. Dette understreker at det er staten som arbeidsgiver som må bære de økonomiske konsekvensene av personskader som påføres politiansatte under politioperative øvelser. PF vurderer dette som et viktig og grunnleggende utgangspunkt.

Departementet påpeker også at ansatte i politiet utsettes for økt risiko for psykiske lidelser etter uforberedte mentale eksponeringer eller belastninger og/eller mangelfull bearbeidelse etter slike hendelser. PF registrerer at departementets forslag ikke inneholder forslag til styrket erstatningsrettslig vern etter slike skader. Vi antar at hensikten med å nevne dette er å påpeke det særegne med politiets arbeid. PF ber likevel departementet vurdere en kartlegging av psykiske lidelser hos politiansatte for senere å styrke de ansattes erstatningsrettslige vern.

Formål

Lovforslaget bygger på et uttalt mål om å sikre «full erstatning» til politiansatte som skader seg under politioperativ trening. PF mener dette er en viktig programerklæring som innebærer at skadelidte skal stilles økonomisk som om skaden ikke hadde skjedd. Vi oppfatter at det er et klart uttalt mål fra departementets side å sikre samme erstatningsnivå som ved yrkesskade.

Lovforslaget bygger på en erkjennelse av at målet om full erstatning ikke nås ved kun å endre folketrygdloven ved å tilføye en særbestemmelse for politiansatte i lovens kapittel 13. PF støtter derfor departementet forslag om en endring i politiloven.

Personkrets

Ordningen er ment å gjelde for alle «politiansatte». Begrepet er ment å ha samme innhold som begrepet «arbeidstaker» i yrkesskadeforsikringsloven og vil omfatte enhver som utfører verv i politiets tjeneste. I den sammenheng har PF merket seg at ordningen også vil kunne omfatte ansatte i politiet med begrenset politimyndighet som pålegges operativ trening. PF vil understreke at dette er en viktig presisering som innebærer at også ansatte uten politiutdanning vil være omfattet av den utvidede erstatningsordningen – f.eks. arrestforvarere, transportledsagere og grensekontrollører som trener politioperativt.

Departementet presiserer at ordningen også vil omfatte politihøgskolestudenter i praksis når de deltar i pålagt politioperativ trening. Dersom ordningen skal være begrenset til situasjoner hvor studentene regnes som arbeidstakere (dvs. i praksis), så risikerer man at bestemmelsen vil få liten praktisk betydning for studentene.

Problemet er at det meste av den politioperative treningen gjennomføres som en del av den obligatoriske undervisningen på Politihøgskolen. Ifølge læreplanen for Politihøgskolen omfatter studiet praktiske øvelser i et bredt spekter av politioperative oppgaver herunder bruk av pepperspray, batong og politiets skytevåpen, arrestasjonsteknikk, polititaktikk- og teknikk, utrykningskjøring, førstehjelp og livredning. I slike situasjoner vil studentene ikke regnes som arbeidstakere. Slik lovforslaget er utformet er det derfor grunn til å anta at skader påført under denne opplæringen ikke vil være omfattet av den utvidede erstatningsordningen. Det er den obligatoriske undervisningen som gir grunnlag for godkjent IP-status når studentene uteksamineres fra Politihøgskolen etter 3 års studie. PF ber departementet sikre at skader påført under politioperative treningen gjennomført som del av den obligatoriske undervisningen på Politihøgskolen omfattes av ny lov.

PF vil gjøre departementet oppmerksom på en annen problemstilling knyttet til grensedragning. Utfører man arbeid eller verv i politiets tjeneste under opptaksprøver til for eksempel utrykningsenheten, livvaktavsnittet og beredskapstroppen? De fleste søkere vil nok være ansatt i politiet og dermed gjennomføre prøvene i sin arbeidstid under en slags «beordring» fra arbeidsgiver. Likevel forstår vi det slik at det ikke er et krav at man skal være ansatt i politiet når man søker. Problemstillingen kan derfor komme på spissen for enkelte søkere og PF ber departementet sikre at lovforslaget dekker alle som gjennomfører slike opptaksprøver.

PF ber departementet sørge for at ny lov sikrer at skader som påføres under opptaksprøver sidestilles med pålagt, politioperativ trening. Flere av våre medlemmer har blitt skadet under UEH-opptakskurs, f.eks. kuldeskade i forbindelse med isbading og ryggskade i forbindelse med løft av tømmerstokk. Det har vært vanskelig å få godkjent slike skader som yrkesskade. Vi forventer at ny lov sikrer full erstatning også for denne gruppen.

Skader som omfattes

Departementet uttaler følgende om hva ordningen er ment å omfatte: «*Ordningen er ment å omfatte trening på utfordrende politioppgaver som typisk innebærer maktbruk og redningstjeneste, hvilket innebærer at treningens konkrete, risikopregede karakter vil være avgjørende.*»

IP-trening er nevnt som et eksempel for hva som omfattes av lovforslaget. Per i dag er det nasjonale rammer for krav, tema og til dels gjennomføring av slik trening. I tillegg er det annen trening som ikke inngår i det årlige IP-programmet men likevel må regnes som politiooperativ trening. Det kan være opplæring og trening i spesielle metoder/ teknikker for innsatspersonell som kamp uten våpen (KUV) bruk av spesielt utstyr eller tilsvarende. Politi har grupper av arbeidstakere som har behov for trening for å ivareta egen og andres sikkerhet uten å være innsatspersonell med krav til sertifisering og vedlikeholdsprogram.

Eksempler på dette er etterforskere, arrestforvarer, grensekontrollører og noen sivile funksjoner i polititjeneste. Per i dag er det ikke nasjonale krav eller planer for slik trening. Beskrivelsene i en forskrift må ta høyde for forskjellige krav, planer og gjennomføring. Kravet om hva som forstås med «pålagt av arbeidsgiver» må ikke være for rigid, eksempelvis at det må være nasjonale krav og planer for gjennomføring. PF forutsetter derfor at ordningen vil omfatte både innsatspersonell og andre politiansatte som skades under pålagt operativ trening i henhold til sertifiserings- og vedlikeholdsprogram og annen type operativ trening som nevnt over.

Øvelser i arrestasjonsteknikk og evakuering av personer nevnes spesielt i høringsnotatet. PF legger til grunn at ordningen vil omfatte *enhver* øvelse som gjennomføres under IP-trening og annen operativ trening. Videre legger vi til grunn at ordningen også vil omfatte pålagt operativ trening for personer med begrenset politimyndighet.

PF ser det som svært positivt at det ikke skilles mellom de som utfører øvelsen, markører, instruktører og andre som medvirker i trening eller øvelse. En betydelig del av usikkerheten om yrkesskadeerstatning er knyttet til markører og instruktørens risiko for personskade.

Departementet presiserer at ordningen *ikke* er ment å dekke skader påført under fysisk trening. PF antar at begrunnelsen for dette er at risiko for skade under fysisk trening ikke er særegen for politiet selv om en del av treningen gjennomføres i arbeidstiden. Dette gjelder dog ikke uten unntak. Det stilles f.eks. særlige fysiske krav til innsatspersonell kategori 1 (beredskapstroppen) og kategori 2 (livvaktjenesten). Risikoen knyttet til slik trening vil kunne være vesentlig høyere enn ved «ordinær» fysisk trening. Tilsvarende kan også gjelde for annet innsatspersonell. I tillegg er praksisen slik at man for enkelte stillinger ved f.eks. PST opererer med årlige fysiske tester.

Forutsatt at slik trening er pålagt av arbeidsgiver, kan det tenkes at slik trening vil kunne anses å ha tilstrekkelig sammenheng med spesielle politioppgaver knyttet til stillingen. PF ber departementet presisere at slik trening skal kunne omfattes av den utvidede erstatningsordningen.

Departementet presiserer at ordningen *ikke* er ment å dekke belastningsskader, dvs. skader som har utviklet seg over tid. PF antar at begrunnelsen er at belastningsskader er alminnelig utbredte og kan skyldes påvirkninger og belastninger utenom arbeidsmiljøet. Vi er også kjent med at denne type skade kan ha uklare og sammensatte årsaksforhold.

PF vil likevel hevde at risikoen for belastningsskader trolig er høyere for innsatspersonell i politiet enn hva den er i befolkningen generelt. Dette kunne tale for at det er rimelig at også slike skader gis et erstatningsrettslig vern for ansatte i politiet selv om det er lang tradisjon for å holde slike skader utenfor yrkesskadedekningen. Å inkludere slike skader i denne erstatningsordningen ville medføre en nokså vesentlig utvidelse av det erstatningsrettslige vernet. PF ber derfor departementet vurdere om belastningsskader hos politiansatte bør utredes på et senere tidspunkt.

Internasjonal tjeneste

I høringsbrevet hevdes det at politiet ikke har spesielle utfordringer knyttet til skader i internasjonale operasjoner og at politiets oppdrag skiller seg vesentlig fra Forsvaret oppgaver. Det synes som om departementet legger til grunn at politiet har ordnede arbeidsforhold og klare skiller mellom arbeidstid og fritid i slike operasjoner. Dette synet støttes ikke av PF.

Norsk politi har siden 1989 deltatt med over 1200 politipersonell i internasjonale fredsoperasjoner. Operasjonene har hovedsakelig vært i land som har behov for støtte til å gjenopprette en normal samfunnsstruktur etter krig og konflikter. Per januar 2020 er 27 norske politifolk beordret til tjeneste i fire ulike operasjoner utenfor Europa.

Flere av politipersonellet har vært eksponert for livstruende og traumatiske opplevelser i krigssoner og krigslignende soner. Andre har fått sin helse truet på grunn av klimatiske utfordringer og alvorlige sykdommer. Enkelte av tjenestestedene har vært svært isolert og avsidesliggende, med de utfordringer det kan medføre. Ingen norske polititjenestemenn eller – kvinner er drept i internasjonal tjeneste men flere er påført skade eller sykdom.

Forsvaret har gjennom flere helseundersøkelser kartlagt hvilke fysiske og psykiske skader som kan oppstå hos sine mannskaper som følge av internasjonal tjeneste. PF mener det er på høy tid at en tilsvarende helseundersøkelse også gjennomføres blant politipersonell. PF mener politipersonellens internasjonale innsats må sidestilles med forsvarspersonalens internasjonale innsats hva gjelder yrkesskadedekning. PF imøteser et slikt arbeid på et senere tidspunkt og stiller oss til disposisjon for et videre samarbeid.

Utmåling av erstatning

Erstatningen skal utmåles etter reglene for yrkesskade. Departementet viser til yrkesskadedeforsikringsloven § 13, med tilhørende forskrift om standardisert erstatning ved yrkesskade (FOR-1990-1027).

I den sammenheng ber PF departementet merke seg følgende:

Reglene i forskrift om standardisert erstatning ved yrkesskade bygger på det utgangspunktet at skadelidte har krav på ytelse etter folketrygdloven kapittel 13 om ytelse ved yrkesskader, og fradrag for disse ytelsene er «innbakt» i beregningsreglene (jf. NOU 1994: 20 s. 167 første spalte). Det innebærer at standardforskriftens erstatningssatser er fastsatt med sikte på å dekke den delen av skadelidtes økonomiske tap som ikke kompenseres gjennom folketrygdens ytelse ved yrkesskade. I de tilfeller hvor skadelidte ikke oppnår slike trygdeytelser, vil således en viktig forutsetning for standardiseringsreglene ikke slå til (jf. NOU 1994: 20 s. 172).

Dette vil kunne få negative konsekvenser ved utmåling av erstatning etter den foreslåtte ordningen i og med at skader påført under operativ trening ofte ikke godkjennes som yrkesskade av NAV.

Situasjoner hvor fravær av særytelser ved yrkesskade fra NAV vil være særlig merkbart, kan f.eks. være ved utmåling av menerstatning etter standardforskriftens kapittel 4, og utmåling av grunnerstatning for fremtidig inntektstap etter forskriftens kapittel 3. Når det gjelder menerstatning, vil man ved godkjent yrkesskade også kunne kreve erstatning utmålt etter folketrygdloven § 13-17. Ved varig uførhet, vil man i henhold til lovens § 12-17 (2) også kunne kreve uføretrygd ved uføregrader helt ned til 30 prosent (grensen er 50/40 prosent når skaden ikke er godkjent som yrkesskade), og fastsettelse av beregningsgrunnlaget i henhold til § 12-17 (1) kan i visse tilfeller gi et vesentlig bedre resultat for skadelidte.

PF mener at slik underkompensasjon kan løses ved anvendelse av regelen om tilleggserstatning i forskriften § 1-2.

Kjernen i anvendelsesområdet for denne bestemmelsen er nettopp de situasjoner hvor en skadelidte har krav på erstatning etter en bestemmelse om utvidet yrkesskadedekning (jf. yrkesskadeforsikringslovens § 11 første ledd bokstav c), og således ikke har krav på ytelse etter folketrygdlovens kapittel 13. Den skadelidte i et slikt tilfelle skal ha erstattet i tillegg til standarderstatningen, er differansen mellom de ytelsene han eller hun ville fått etter folketrygdlovens særregler for yrkesskade, og de folketrygdytelser som faktisk oppnås (jf. NOU 1994: 20 s. 172).

For å rydde eventuell tvil av veien, kan lovgiver med fordel presisere at bestemmelsen om tilleggserstatning i standardforskriften § 1-2 skal komme til anvendelse også for erstatningsberegning etter den foreslåtte erstatningsordningen.

Saksbehandlingsregler mv.

I tillegg til regler om erstatningsutmålingen, har yrkesskadeforsikringsloven også bestemmelser om foreldelse (§ 15), medvirkning (§ 14) og forholdet til andre lover (§ 18). For å sikre like rettigheter som ved yrkesskade, bør det presiseres at også disse reglene skal få anvendelse.

Det skjer fra tid til annen at det oppstår uenighet mellom skadelidte og skadevolder med hensyn til erstatningsoppgjøret ved yrkesskade. Uenigheten kan f.eks. knytte seg til vurdering av spørsmål om årsakssammenheng, utmåling av erstatning, om et krav er for sent meldt osv. Tvist om erstatningsoppgjør ved yrkesskade kan i dag

bringes til Finansklagenemnda. Dette gjelder også krav mot staten som selvassurandør.

PF ber departementet sikre at det også etableres et tilsvarende system for tvisteløsning etter den nye loven.

Med vennlig hilsen
Politiets Fellesforbund

Linda Verdal
Forbundssekretær

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskreven signatur.